

ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННЄВОЇ КУЛЬТУРИ ПІД ЧАС ПІДГОТОВКИ МАГІСТРАНТІВ ДО НАУКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Бугаєвська Ю.В.

*канд. пед. н., доцент кафедри українознавства
Харківського національного автомобільно-дорожнього університету
м. Харків, Україна*

У процесі вивчення теоретичних курсів та виконання досліджень за обраною тематикою магістранти повинні засвоїти методологію і методику наукових досліджень, навчитися відбирати та аналізувати необхідну інформацію, формулювати мету, завдання та гіпотезу, планувати та проводити експеримент, порівнювати його результати з теоретичними обґрунтуваннями проблеми; формулювати висновки наукового дослідження; складати звіти за результатами дослідження.

Необхідним для майбутніх науковців є розширення уявлень про мовні засоби, вміння професійно працювати з науковим текстом, навички мовного оформлення і композиційно-сислової побудови наукових робіт. Для того, щоб розпочати самостійну наукову роботу, треба розуміти важливість розвиненості навичок літературного усного й писемного мовлення, що є засобами спілкування з науковою спільнотою.

Мета наукового дослідження – визначення конкретного об'єкта, всебічне вивчення його структури, характеристика зв'язків за допомогою наукових принципів і методів пізнання, а також отримання корисних для діяльності людини результатів й упровадження їх у виробництво. Об'єкт наукового дослідження – це сукупність відношень різних об'єктів теорії й практики науки, що виступає джерелом інформації; це явище, що є джерелом створення проблемної ситуації. Предметом дослідження називають те, на що спрямована пізнавальна діяльність дослідника. Предмет завжди є складовою частиною об'єкта.

Магістерська кваліфікаційна робота виконується на завершальному етапі навчання і є обов'язковою для присвоєння освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр». Ця робота повинна передбачати проведення наукових досліджень (творчих розробок) із проблем відповідної галузі.

На відміну від дипломної роботи спеціаліста, магістерська кваліфікаційна робота має більш ґрунтовну наукову спрямованість. Виконання магістерської роботи покликане не стільки розв'язувати наукові проблеми, скільки продемонструвати здатність її автора до ведення наукового пошуку, розпізнання професійних проблем, володіння загальними методами й прийомами їх розв'язання.

Для цього треба мати поглиблені знання з обраної спеціальності, уміння інноваційного характеру, навички науково-дослідної (творчої), або науково-педагогічної, або управлінської діяльності, а також набути певний досвід використання одержаних знань і вміння продукувати (створювати) елементи нових знань для виконання завдань у відповідній сфері професійної діяльності.

Магістрант повинен володіти методологічними знаннями, уміння аналізувати, оцінювати і порівнювати; демонструвати компетенції проведення наукових досліджень на сучасному рівні, давати обґрунтовану інтерпретацію отриманих результатів; узагальнювати й готувати до публікації результати наукових досліджень; володіти досвідом самостійного одержання знань і підвищення кваліфікації; мати відповідний рівень усної та письмової грамотності; уміння ефективно спілкуватися з колегами, представляти результати своєї роботи у вигляді звітів, статей, рефератів, використовуючи сучасні засоби презентації.

Цінність магістерської роботи визначається її науково-дослідною значущістю, а також логічністю, доведеністю, зрозумілим і послідовним викладом матеріалу [1].

Перш ніж приступити до написання магістерської роботи, необхідно звернути увагу на цілі, що переслідують цей процес. Найбільш важливими серед них виступають:

1. Формування умінь і навичок формулювання, опису і вирішення проблем, що стосуються магістерської спеціалізації.

2. Створення системи знання з визначеної галузі, застосування якої дасть змогу вирішувати практичні проблеми і забезпечити кар'єрне зростання магістра.

3. Вироблення системного підходу до досліджуваної проблеми, виявлення закономірностей і тенденцій його розвитку.

4. Розвиток умінь наукового дослідження, категоріального і теоретичного представлення явищ і процесів.

5. Набуття навичок аналізу різноманітної емпіричної інформації, її статистичної і комп'ютерної обробки.

6. Вироблення умінь обґрунтування напрямів практичного удосконалення досліджуваної сфери діяльності, використання накопиченого в Україні і за кордоном передового досвіду.

7. Уміння накопичувати і переробляти інформацію з вузької спеціалізованої проблеми і розширювати кругозір з широкого кола проблем.

8. Формування умінь і навичок роботи з літературою, присвяченою широкому колу питань теорії і практики.

9. Уміння і навички роботи над текстом, його редагування, літературної обробки, дотримання норм оформлення.

Із цих цілей випливає те, що магістерська робота характеризується усіма ознаками наукової праці [4].

Процес формування якісно правильного активного мовлення повинен реалізовуватися у наступних напрямках:

- формування цілісних знань про норм української мови;
- розвиток вміння володіти словом й правильно його використовувати;

- навчання основ ведення діалогічного мовлення;
- розвиток вміння висловлювати думки в монологічній формі.

Цей процес потребує використання відповідних освітніх методів і прийомів, які б дозволили збільшити інтенсивність навчально-виховного процесу й розвивати у здобувачів правильні практичні навички [3].

При написанні наукової статті використовують різні методичні прийоми викладу наукового матеріалу, зокрема, послідовний, цілісний (із подальшою обробкою кожної частини, розділу) чи вибірковий (частини, розділи пишуться окремо в будь-якій послідовності).

Науковий стиль належить до книжних стилів літературної мови, для яких характерна унормованість, монологічність, ґрунтовне знання розглядуваних проблем, певна підготовленість висловлення. Сфера використання наукового стилю – наукова діяльність, навчально-освітній процес. Провідне завдання наукового стилю – повідомляти результати наукових досліджень як науковій спільноті, так і широкому загалу.

Професійні мовнокомунікативні вміння особистості визначають її мовленнєву поведінку. Професійна комунікативна компетенція передбачає насамперед наявність професійних знань, а також загальної гуманітарної культури людини, її вміння орієнтуватися в навколишньому світі, вмінь і навичок спілкування. Тобто вона формується на основі комунікативної компетенції.

Комунікативна компетенція (лат. *competens* – належний, відповідний) – це сукупність знань про спілкування у різноманітних умовах і з різними комунікантами, а також уміння їх ефективного застосування у конкретному спілкуванні в ролі адресанта і адресата. Комунікативна компетенція визначається комунікативними інтенціями (комунікативними намірами адресата); дотриманням комунікативних стратегій, що дають змогу досягти необхідного результату комунікації; знанням особистості співбесідника; зворотним зв'язком в комунікації, що передбачає врахування психологічних

особливостей адресата, його соціальних ролей; чіткою орієнтацією в умовах та ситуації спілкування; орієнтацією і підтриманням самого процесу спілкування; контролем власної мовленнєвої поведінки, емоцій тощо; навичками та вміннями завершувати комунікацію, виходити з неї, контролювати посткомунікативні ефекти тощо. Важливим складником комунікативної компетенції є мовна компетенція.

Мовленнєву поведінку, крім мовної компетенції, визначають також:

а) дискурсивна компетенція (здатність поєднувати повідомлення у зв'язні дискурси);

б) соціолінгвістична компетенція (здатність розуміти і продукувати мовлення у конкретному соціолінгвістичному контексті спілкування);

в) психологічна компетенція (вміння відчувати особистість партнера, його настрій, характер);

г) іллокутивна компетенція (здатність реалізовувати комунікативні наміри, використовуючи структуру повідомлення (мовленнєвого акту));

д) стратегічна компетенція (уміння брати ефективну участь у спілкуванні, обираючи правильну стратегію і тактику);

е) соціокультурна компетенція (здатність розуміти й використовувати різні складові національної культури (звичай, норми, ритуали, соціальні стереотипи) у конкретних ситуаціях із урахуванням специфіки національних культур у міжкультурному спілкуванні) [2, с. 11-15].

Тобто викладачі, які працюють з магістрантами, повинні мати певні відомості про тих, для кого призначені наукові тексти, про їхнє інформаційне навантаження, розташування за етапами навчання, і відповідно враховувати загальний обсяг знань та рівень спеціальних знань магістрантів, щоб забезпечити адекватне розуміння змісту наукових текстів.

Список використаних джерел:

1. Культура наукової мови: навчальний посібник. За ред. Н.О. Лисенко, Н.В. Піддубної, О.О. Тележкіної. Харків : НФаУ. 2013. 271 с.
2. Мацько Л.І., Кравець Л.В. Культура української фахової мови: навчальний посібник. Київ : ВЦ «Академія». 2007. С. 11-15.

3. Пасинок В.Г. Основи культури мовлення: навчальний посібник. Харків: ХНУ імені В.Н. Каразіна. 2011. 228 с.
4. Сурмін Ю.П. Наукові тексти: специфіка, підготовка та презентація: навчально-методичний посібник. Київ: НАДУ. 2008. 184 с.

ТЕХНІКА І КУЛЬТУРА МОВЛЕННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТИ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Бугаєвський В.О.

асистент кафедри МКБМ,

Бугаєвський М.С.

аспірант кафедри АКІТ

*Харківського національного автомобільно-дорожнього університету
м. Харків, Україна*

Формування професійної мовнокомунікативної компетенції передбачає: глибокі професійні знання і оволодіння понятійно-категоріальним апаратом певної професійної сфери та відповідною системою термінів; досконале володіння сучасною українською літературною мовою; вміння професійне використання мовних стилів і жанрів відповідно до місця, часу, обставин, статусно-рольових характеристик партнера (партнерів); знання етикетних мовних формул і вміння ними користуватися у професійному спілкуванні; уміння працювати з різними типами текстів; орієнтування у потоці різноманітної та різнотипної інформації українською мовою на різних каналах її передавання; вміння знаходити, вибирати, сприймати, аналізувати та використовувати інформацію профільного спрямування; володіння інтерактивним спілкуванням, характерною ознакою якого є необхідність миттєвої відповідної реакції на повідомлення чи інформацію, що знаходиться в контексті попередніх повідомлень; володіння основами риторичних знань і вмінь; уміння оцінювати комунікативну ситуацію швидко і на високому професійному рівні приймати рішення та планувати комунікативні дії.